

Planet Pulp

17. årgang | Nr. 183 | januar '21

(<http://www.planetpulp.dk/>)

Søg...

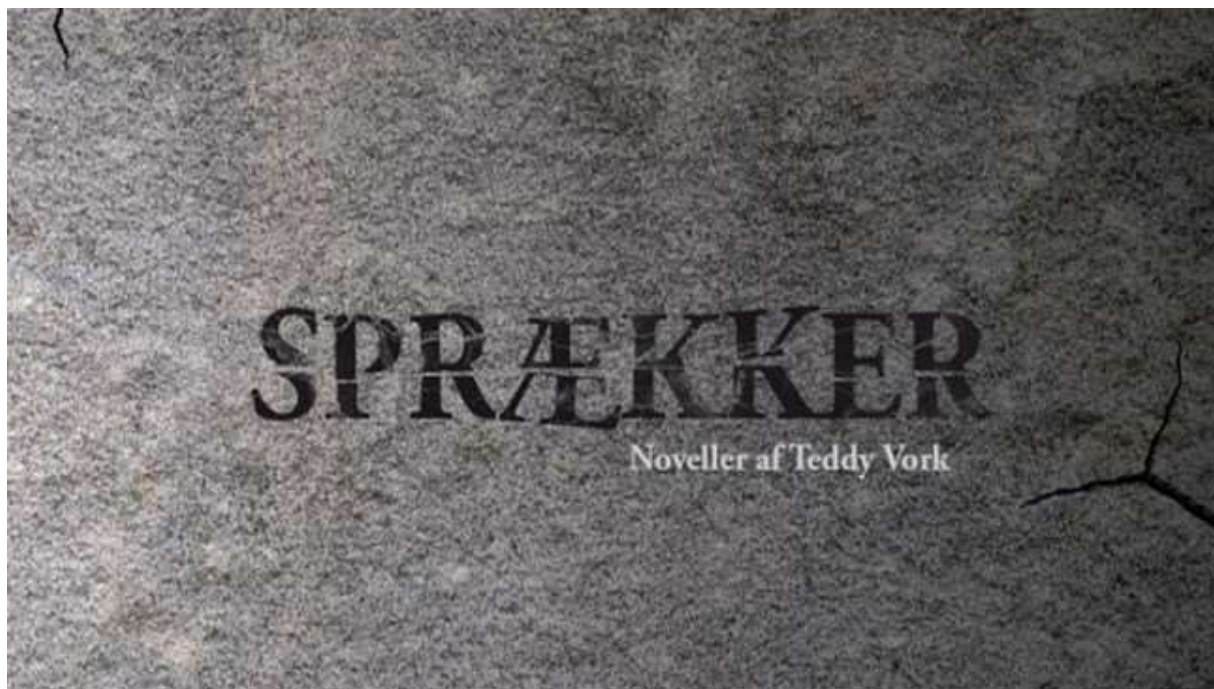
13. december 2014

Mogens Høegsberg (<http://www.planetpulp.dk/author/mogens/>)

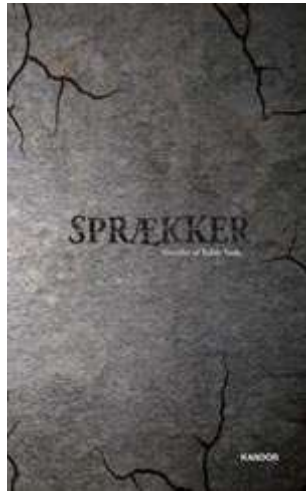
Ingen kommentarer

Synes godt

Sprækker

Mit første møde med Teddy Vork har været en stort set udelte fornøjelse – de mislyde, jeg hørte undervejs, kunne ikke ødelægge hovedindtrykket af hverken de enkelte noveller eller antologien som sådan. Sprækker anbefales på det varmeste

(http://www.planetpulp.dk/billeder/boeger/spraekker_forside_stor.jpg) Dansk horror har aldrig haft det bedre end i disse år. Inden for de sidste 5-10 år har en række især yngre forfattere med stor iver, og en forfriskende *fuck you*-attitude, sat sig for at vise hr. og fru Frikadeller med kartofler og brun sovs, at dansk populærlitteratur ikke udelukkende behøver at bestå af strømlinede krimier i uendelige serier eller fantasy. Og tak for det.

Selvfølgelig er der udgivet dansk horror tidligere, men ikke i så store mængder som indenfor det seneste tiår – det er som om talentmassen er blevet større, og samtidig må man heller ikke glemme, at det i dag, rent teknisk, er blevet langt nemmere at etablere et forlag til både egne og andres udgivelser. Således har vi små forlag som Nikolaj Højbergs Kandor og Henrik Harksens H. Harsen Productions for nu blot at nævne et par stykker.

Den etablerede litteraturkritiks ronkedorer – ingen nævnt, ingen glemt – rynker naturligvis på næsen af ikke blot den blomstrende underskov af små forlag (især selvudgivere, føj!), men også horrorgenren som sådan, hvilket betyder, at rigtig mange fine bøger kun når ud til en begrænset læserskare, fordi bøgerne ganske enkelt ikke får omtale i de store medier.

Som sådan prædiker jeg naturligvis for koret, for læser du denne anmeldelse på **Planet Pulp**, taler alt for, at du er kommet forbi med vilje – og **Pulpen** frekventeres i hvert fald ikke af Danmarks svar på Harold Bloom, hvoraf der er sørgeligt mange.

Banen kridtet op

Meningen med denne noget lange fortale er ikke så meget at angribe de kritikere, læsere m.fl., der blindt lukker øjnene for de små enmandsforlag eller horrorgenren. Meningen er såmænd blot at påpege, hvor meget de tager fejl, samtidig med, at jeg kridter banen op for min anmeldelse af Teddy Vorks **Sprækker**.

Sprækker er nemlig udkommet på lige præcis ét af de forlag, ronkedorerne næppe vil bryde sig om, nemlig Nikolaj Højbergs Kandor. Nu er Kandor langt fra længere et selvudgiverforlag, selvom Nikolaj Højberg fortsat også selv udgiver på Kandor; forlaget har udgivet adskillige bøger af andre forfattere, foruden indtil flere roste genrebaserede antologier – f.eks. **Vampyr** (2013), **Bag Adonais spejl** (2011) og **Varulv** (2014) – med bidrag af mange forskellige forfattere.

Også **Sprækker** er en antologi, men til forskel fra Kandors øvrige antologier er alle novellerne i **Sprækker** skrevet af én forfatter, nemlig Teddy Vork. **Sprækker** er mit første – men med sikkerhed ikke mit sidste – møde med Teddy Vork.

Monster of the week

Antologien består af ni noveller, hvoraf seks tidligere har været udgivet andre steder og på forskellige forlag, herunder både Tellerup, H. Harksen Productions og Kandor. De tre sidste noveller er spritnye, og udkommer første gang i **Sprækker**.

Novellerne varierer i længde fra 13 til 35 sider, men kun én er længere end 25 sider, **De rette omgivelser**, der indleder samlingen. De fleste af novellerne er af "monster of the week"-varianten, og mens dette for nogle vil være en negativ betegnelse, er det for mig det absolut modsatte! I de fleste noveller er der noget konkret monstrøst på spil – noget, der har sneget sig gennem sprækker mellem vores verden og en anden.

I **De rette omgivelser** er det således en churel – et asiatisk spøgelse eller gespenst – der hjemsøger en tom fabrikshal; i **Folden** er det en cambion – en dæmon undfanget af et menneske og en incubus – og i **Den usynlige verdens undere** er det en fera – en slags "personlig" dæmon, der følger nogle mennesker.

Ikke alle novellerne har dog det fysiske monster i centrum – eller ikke nødvendigvis i hvert fald. I nogle noveller leger Vork med tvetydigheden, og lader læseren i tvivl om, hvorvidt der virkelig er noget overnaturligt på spil, eller om det kun findes i hovedpersonernes psyke. Det gælder således

In Spe, om en kvindelig wannabe-vampyr, der endelig møder en ægte vampyr. Eller gør hun?

Og i **Og de kommer ind og tager bolig dér** er det dæmonbesatte børn, der overfalder deres dagplejemor – bortset fra, at man som læser har en modbydelig mistanke om, at det i virkeligheden er dagplejemoderen Gitte, der er bukket under for psykisk pres og er blevet ravende vanvittig.

Forskellige styrker

Begge typer af noveller har deres styrker: I de noveller, hvor det monstrøse utvetydigt er til stede, formår Vork med enkle midler at skabe en virkelig uhyggelig stemning, og ved flere lejligheder greb jeg mig selv i at gyse fysisk, inklusive fornemmelsen af rislen ned ad ryggen.

Og i de noveller, hvor man er i tvivl, går tingene hen og bliver slet og ret ubehagelige. Det gælder i særdeleshed **Og de kommer ind og tager bolig dér**, som bliver særligt ubehagelig, fordi små børn indgår i historien. Som læser er idéen om, at det er Gitte, der er blevet sindssyg, ubærlig, især hvis man selv har børn. Baggrunden for dette intense ubehag hverken kan eller skal jeg afsløre her, men for mig var **Og de kommer ind og tager bolig dér** antologiens ubestridt mest ubehagelige og effektive novelle, også selvom det ikke er den, der byder på de mest direkte tilgængelige gys.

På samme måde er **Mare, mare minde** næsten ikke til at læse som forælder, fordi novellen – monstre eller ej – primært må læses rent allegorisk og som sådan er hjerteskrærende tragisk.

Hjørner af en større fortælling

De fleste af novellerne præsenterer fint afsluttede fortællinger, også selvom f.eks. **De rette omgivelser** slutter midt i en sætning. Rent konceptuelt er **De rette omgivelser** måske antologiens mest interessante, fordi den kombinerer narrativet med et markant meta-plan (jeg-fortælleren er selv forfatter) samtidig med, at den må læses som en slags moderne riff på Lovecrafts gamle traver **The Hunter of the Dark** (1935): Den ustoppelige jeg-fortæller, der skriver løs lige til det sidste.

Mine favoritter er dog historier, der begge føles som hjørner af en meget større fortælling. Både cambion-monstret i **Folden** og fera-dæmonen i **Den usynlige verdens undere** kunne bære meget mere end blot en novelle, og man kunne håbe på, at Vork en dag beslutter sig for at udforske de to noget mere.

Irritationsmomenter

Vork skriver godt – om det skal der ikke herske nogen tvivl. Han formår med enkle midler at skabe en fortættet atmosfære, der i flere tilfælde bliver til intens uhygge eller ubehag, og det er enhver horrorforfatters mål. Vork rører sin læser, og for det må han ubetinget have stor ros.

De få kritikpunkter, jeg har, er måske mere at regne som det, man på engelsk ville kalde pet peeves – små personlige irritationsmomenter, der måske siger mere om mig som læser end om Vork som forfatter. Den ene er Vorks forkærlighed for fremmedord.

Ikke at der er noget galt i brugen af fremmedord – helt afhængigt af kontekst kan det være en enkel og elegant måde at lade læseren forstå noget om hovedpersonen, eller det kan være den eneste måde at beskrive noget på. Mit problem ligger i, at mange af Vorks karakterer tilsyneladende har en forkærlighed for at tænke med anvendelsen af fremmedord. Det kræver måske en anelse uddybelse.

På nær **De rette omgivelser** og **In Spe** er alle novellerne fortalt i tredje person og med en alvidende fortællerstemme. Ikke desto mindre ved alle, der læser meget og især de, der selv skriver, at den alvidende fortællerstemme næsten altid har et indbygget perspektiv – nemlig den person, der fortælles om. Dermed er det sprog, den alvidende fortæller gør brug af, indirekte med til at fortælle, hvordan personen tænker. Derudover er der så de to noveller, der er fortalt i første person. Her er ordene på siden direkte udtryk for, hvordan personen tænker.

I begge tilfælde tænker mange af novellernes hovedpersoner påfaldende højtravende. For eksempel: "Kvinden havde eksvisitte lægge" (**In Spe**) – ikke "Kvinden havde udsøgte lægge". Eller "Det var stupid, gammel overtro." (**Folden**) – ikke "Det var dum, gammel overtro." Eller ".. i eksemplaret af Cotton Mathers *Wonders of the Invisible World*, han netop havde akkvireret for en klient." (**Den usynlige verdens undere**) – ikke "i eksemplaret ... han netop havde skaffet til en klient."

Som læser er mit problem, at jeg bliver revet ud af illusionen, når en person "tænker" så litterært – det bliver for stift, for skrevet, for tænkt.

Belæste personer

Den anden af de små irritationsmomenter for mig er den måde, mange af Vorks personer er utroligt belæste – og skilter med det. Det opfatter jeg som et problem på flere niveauer. For det første afslører Vork på den måde sine inspirationskilder på en meget direkte facon, der er helt unødvendig og en lille smule uværdig. Alle forfattere finder inspiration andre steder – det er ikke nødvendigt at spille med så åbne kort, at man lader læseren se, med navns nævnelse, hvor inspirationen er hentet.

For det andet berøver det den læser, der har læst de forskellige værker, Vork refererer til, fornøjelsen ved selv at drage de litterære paralleller – den tolkningsmæssige leg, der er en stor del af det at læse.

Og for det tredje risikerer Vork at fremmedgøre de læsere, der ikke har læst inspirationskilderne, ved på den måde at tale ned til dem på en lidt *flashy* facon: Se hvor meget, jeg har læst. Har du læst lige så meget, som jeg har?

Myrekrybsfremkaldende

Ovenstående er små irritationsmomenter, og det er langt fra usandsynligt, at det bare er mig, der reagerer på dem. Men nu er anmeldelsen jo en subjektiv genre, og som sådan har jeg lov til at fremture med mine egne kæpheste.

Til gengæld er det så også med glæde, at jeg kan konstatere, at **Sprækker** er et overordentligt positivt bekendtskab. Som sagt formår Teddy Vork indtil flere steder at skrive decideret myrekrybsfremkaldende, og stort set alle novellerne driver af atmosfære. Den eneste, der ikke rørte mig overhovedet, var **In Spe**, der virker kold og mekanisk. Men resten af novellerne er glimrende, også selvom enkelte af dem er decideret ubehagelige.

Respekt

Den generelt høje kvalitet er ikke isoleret til selve indholdet; det gælder også udførelsen. Der er enkelte slåfejl undervejs i teksten, men på ingen måde flere end man kan finde i en bog, der er udkommet på ét af de store, hæderkronede forlag. Boghåndværket er også i orden: **Sprækker** er udgivet som paperback med god papirkvalitet, en klar og tydelig sats og tryk af god kvalitet.

Mit første møde med Teddy Vork har været en stort set udelt fornøjelse – de mislyde, jeg hørte undervejs, kunne ikke ødelægge hovedindtrykket af hverken de enkelte noveller eller antologien som sådan. Og så kan jeg ikke andet end have respekt for en mand, der kan skrive, så det løber mig koldt ned ad ryggen. **Sprækker** anbefales på det varmeste!

Sprækker er venligst stillet til rådighed af Forlaget Kandor (<http://www.kandor.dk>).

Titel: Sprækker

Forfatter: Teddy Vork

Udgivet: 2014

Forlag: Kandor

Format: Paperback

Sideantal: 213

Forside: Ditte Vork Huitfeldt

Anmeldt i nr. 110 | 13/12/2014 (http://www.planetpulp.dk/?page_id=36489)

Stikord: Antologi (<http://www.planetpulp.dk/?p=7048>), Danmark (<http://www.planetpulp.dk/?p=7445>)

Mogens Høegsberg (http://www.planetpulp.dk/?page_id=890). Redaktør. Medstifter af Planet Pulp. Født 1976. Oprindelig fra Ringkøbing, fra 1996 til 2014 bosat i Århus, nu bosat i Silkeborg. Uddannet mag.art. og ph.d. i middelalderarkæologi. Ansat som arkæolog ved Moesgård Museum. Har siden barndommen været ivrig horrorfan; indledningsvist primært litteratur, senere også film. Dertil rollespiller, brætspiller og tegneseriefan. Film og filmmusik er Mogens' to største passioner inden for [...] (http://www.planetpulp.dk/?page_id=890)

Skriv et svar

Din e-mailadresse vil ikke blive publiceret. Krævede felter er markeret med

Kommentar

Navn

E-mail